

160647 - انواع التفات (روی گرداندن) در نماز

سوال

می‌خواهم بدانم آیا روی گرداندن در نماز بدعت است یا نماز را باطل می‌کند؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

روی گرداندن در نماز چند نوع است:

۱- روی گرداندن با سینه، به طوری که سینه‌اش را از جهت قبله برگرداند. این نوع روی گرداندن، نماز را باطل می‌کند؛ زیرا رو به قبله بودن، از شروط صحت نماز است.

۲- روی گرداندن فقط با سر یا با چشم، در حالی که بدن رو به قبله باقی مانده باشد. این نوع روی گرداندن مکروه است، مگر اینکه مسلمان برای نیازی این کار را انجام دهد.

پس اگر بدون نیاز این کار را انجام دهد، از ثواب نمازش کاسته است، اما نمازش صحیح است و با این کار باطل نمی‌شود.

در الموسوعة الفقهية (۲۷/۱۰۹) آمده است:

«میان فقها در مکروه بودن روی گرداندن در نماز اختلافی نیست؛ به دلیل حدیث عایشه رضی الله تعالی عنها که گفت: از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درباره روی گرداندن در نماز پرسیدم. ایشان فرمودند: «آن ربودنی است که شیطان از نماز بنده می‌رباید». به روایت بخاری (۷۵۱).

و این کراهت، در صورتی است که نیاز یا عذری در میان نباشد، اما اگر نیازی وجود داشته باشد، مانند ترس بر جان یا مال، مکروه نیست».

و در فتاوی اللجنة الدائمة (۷/۲۷) آمده است:

«روی گرداندن در نماز مکروه است و از ثواب آن می‌کاهد، اما بر کسی که در نمازش روی گردانده، اعاده واجب نیست؛ زیرا در احادیث دیگری ثابت شده است که بر جواز روی گرداندن در صورت نیاز، دلالت دارد. و با این دانسته می‌شود که

این [التفات] نماز را باطل نمی‌کند».

احادیث بسیاری وارد شده که بر جواز روی گرداندن در نماز – در صورت نیاز – دلالت دارد، از جمله:

روایتی که مسلم (۴۳۱) از جابر رضی الله عنه نقل کرده است که گفت: «رسول الله – صلی الله علیه وسلم – بیمار شدند، پس ما پشت سر ایشان در حالی که نشسته بودند نماز خواندیم و ابوبکر تکبیر ایشان را به گوش مردم می‌رساند. پس ایشان به سوی ما روی گرداندند و ما را ایستاده دیدند، پس با اشاره به ما [فهماندند که بنشینیم] و ما نشستیم و به امامت ایشان، نشسته نماز خواندیم».

و ابوداود (۹۱۶) از سَهْل بن حَنْظَلِيَه رضی الله عنه روایت کرده است که گفت: «برای نماز – یعنی نماز صبح – اقامه گفته شد، پس رسول الله – صلی الله علیه وسلم – در حالی که به سوی دره [یا گذرگاه کوهستانی] روی می‌گرداندند، نماز می‌خواندند». ابوداود گفته است: و ایشان از شب، سواری را برای نگهبانی به آن دره فرستاده بودند. آلبنی در «صحیح أبی داود» آن را صحیح دانسته است.

و شیخ ابن باز رحمه الله می‌گوید: «روی گرداندن در نماز برای پناه بردن به الله از شیطان رانده شده در هنگام وسوسه، ایرادی ندارد، بلکه در هنگام نیاز شدید، فقط با سر مستحب است».

مجموع فتاوی ابن باز (۱۱/۱۳۰).

۳- و نوع سوم از روی گرداندن وجود دارد و آن، روی گرداندن در نماز با دل است، یعنی با افکاری که به آن مشغول می‌شود و باعث می‌شود در نمازش تدبیر نکند.

شیخ ابن عثیمین رحمه الله می‌گوید:

«بدان که روی گرداندن دو نوع است:

۱- روی گرداندن حسی با بدن، و آن روی گرداندن سر است.

۲- روی گرداندن معنوی با قلب، و آن وسوسه‌ها و افکار بیهوده‌ای است که به دل وارد می‌شود. این همان بیماری‌ای است که هیچ‌کس از آن خالی نیست و چه دشوار است درمان آن! و چه اندک هستند کسانی که از آن سالم مانده‌اند! و این از [ثواب] نماز می‌کاهد، و ای کاش که روی گرداندنی جزئی بود! اما این روی گرداندنی است از اول نماز تا پایان آن، و این سخن [پیامبر صلی الله علیه وسلم] که «ربودنی است که شیطان از نماز بنده انجام می‌دهد» درباره آن صدق می‌کند».

الشرح الممتع (۲/۷۰).

والله أعلم.